GENERALINĖS ADVOKATĖS
ELEANOR SHARPSTON IŠVADA,
pateikta 2012 m. spalio 18 d.[1]

Byla C-396/11

Ministerul Public – Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Constanța
prieš
Ciprian Vasile Radu

(Curtea de Apel Constanța (Rumunija) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Policijos ir teismų bendradarbiavimas baudžiamosiose bylose — Pagrindų sprendimas dėl Europos arešto orderio ir perdavimo tarp valstybių narių tvarkos — Vykdančiosios valstybės narės galimybė atmesti prašymą perduoti prašomą asmenį“

1. Šiuo prašymu priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismo prašoma išaiškinti Pagrindų sprendimą 2002/584[2]. Kalbant labai plačiai, reikia išnagrinėti tris klausimus. Pirmiausia, šie klausimai susiję su minėto sprendimo aiškinimu po Lisabonos sutarties įsigaliojimo, visų pirma su tuo, ar toks aiškinimas turėtų skirtis dėl Europos Sąjungos sutarties pakeitimų, padarytų ESS 6 straipsniu. Antra, jie susiję su, pirma, Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – konvencija) 5 straipsnio bei Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 6 straipsnio ir, antra, Pagrindų sprendimo nuostatų, kuriose numatytas prašomo perduoti asmens laisvės atėmimas vykdant Europos arešto orderį, tarpusavio ryšiu. Trečia, jais klausiama, ar remiantis tinkamu pagrindų sprendimo aiškinimu valstybei narei leidžiama atsisakyti vykdyti tokį orderį žmogaus teises reglamentuojančių teisės aktų, minėtus straipsnius, pažeidimo atveju.

Teisinis pagrindas

Europos Sąjungos (toliau – ES) teisės aktai

Europos Sąjungos sutartis

2. ESS 6 straipsnyje nustatyta:

„1. Sąjunga pripažįsta 2000 m. gruodžio 7 d. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje, patikslintoje 2007 m. gruodžio 12 d. Strasbūre, išdėstytas teises, laisves ir principus; Chartija turi tokią pat teisinę galią, kaip ir Sutartys.

<...>

1 — Originalo kalba: anglų.

2 — 2002 m. birželio 13 d. Tarybos pagrindų sprendimas 2002/584/TVR dėl Europos arešto orderio ir perdavimo tarp valstybių narių tvarkos (toliau – Pagrindų sprendimas arba sprendimas) (OL L 190, 2002, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 34). Šis sprendimas pakeistas 2009 m. vasario 26 d. Tarybos pamatiniu sprendimu 2009/299/TVR (OL L 81, 2009, p. 24). Padaryti pakeitimai neturi įtakos šioje išvadoje nagrinėjamiems klausimams.

3. Pagrindinės teisės, kurias garantuoja Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija ir kurios kyla iš valstybėms narėms bendrų konstitucinių tradicijų, sudaro Sąjungos teisės bendruosius principus.“ [3]

Chartija

3. Chartijos 6 straipsnyje numatyta:

„Kiekvienas asmuo turi teisę į laisvę ir saugumą.“

4. Chartijos 47 straipsnyje numatyta:

„Kiekvienas asmuo, kurio teisės ir laisvės, garantuojamos Sąjungos teisės, yra pažeistos, turi teisę į veiksmingą jų gynybą teisme šiame straipsnyje nustatytomis sąlygomis.

Kiekvienas asmuo turi teisę, kad jo bylą per kiek įmanoma trumpesnį laiką viešai ir teisingai išnagrinėtų pagal įstatymą įsteigtas nepriklausomas ir nešališkas teismas. <...>“

5. 48 straipsnyje nustatyta:

„1. Kiekvienas kaltinamas padaręs nusikaltimą asmuo laikomas nekaltu, kol jo kaltė neįrodyta pagal įstatymą.

2. Kiekvienam, kuris kaltinamas padaręs nusikaltimą, užtikrinama teisė į gynybą.“

6. 52 straipsnyje nustatyta:

„1. Bet koks šios Chartijos pripažintų teisių ir laisvių įgyvendinimo apribojimas turi būti numatytas įstatymo ir nekeisti šių teisių ir laisvių esmės. Remiantis proporcingumo principu, apribojimai galimi tik tuo atveju, kai jie būtini ir tikrai atitinka Sąjungos pripažintus bendrus interesus arba reikalingi kitų teisėms ir laisvėms apsaugoti.

<...>

3. Šioje Chartijoje nurodytų teisių, atitinkančių Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos garantuojamas teises, esmė ir taikymo sritis yra tokia, kaip nustatyta toje Konvencijoje. Ši nuostata nekliudo Sąjungos teisėje numatyti didesnę apsaugą.

<...>“

3 — ESS 6 straipsniu su tam tikrais pataisymais pakeistas ES 6 straipsnis, kuris galiojo ir kai buvo priimtas Pagrindų sprendimas, ir kai buvo išduoti Europos arešto orderiai šioje byloje. To straipsnio 1 ir 2 dalyse buvo numatyta:

„1. Sąjunga yra grindžiama laisvės, demokratijos, pagarbos žmogaus teisėms ir pagrindinėms laisvėms bei teisinės valstybės principais, t. y. principais, kurie valstybėms narėms yra bendri.

2. Sąjunga gerbia pagrindines teises, kurias užtikrina 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje pasirašyta Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija ir kurios kyla iš valstybėms narėms bendrų konstitucinių tradicijų kaip bendri Bendrijos teisės principai.“

Pagrindų sprendimas

7. Pagrindų sprendimu ankstesnė daugiašalė ekstradicijos procedūra, kuri buvo grindžiama 1957 m. gruodžio 13 d. Europos konvencija dėl ekstradicijos, pakeista Europos arešto orderiu grindžiama sistema. Pagal naują sistemą, jeigu asmuo (toliau – prašomas perduoti asmuo), kuris yra padaręs arba įtariamas padaręs baudžiamąją veiką, todėl yra ieškomas vienos valstybės narės (toliau – išduodančioji valstybė narė) valdžios institucijų, fiziškai yra kitos valstybės narės (toliau – vykdančioji valstybė narė) teritorijoje, pirmosios valstybės kompetentinga teisminė institucija gali išduoti Europos arešto orderį, kad antroji valstybė areštuotų ir perduotų prašomą asmenį.

8. Pagrindų sprendimo 1 skyrių „Bendrieji principai“ sudaro 1–8 straipsniai. 1 straipsnyje nustatyta:

„1. Europos arešto orderis yra teisminis sprendimas, kurį išduoda valstybė narė, kad kita valstybė narė areštuotų ir perduotų prašomą perduoti asmenį, siekiant patraukti baudžiamojon atsakomybėn arba vykdyti laisvės atėmimo bausmę, arba sprendimą dėl įkalinimo.

2. Valstybės narės vykdo Europos arešto orderį, remdamosi tarpusavio pripažinimo principu ir vadovaudamosi šio pagrindų sprendimo nuostatomis.

3. Šis pagrindų sprendimas nekeičia pareigos gerbti pagrindines teises ir pagrindinius teisinius principus, įtvirtintus Europos Sąjungos sutarties 6 straipsnyje.“

9. 3 ir 4 straipsniuose nurodyti keli pagrindai, kuriais remiantis Europos arešto orderis, atitinkamai, privalo arba gali būti nevykdomas.

10. 8 straipsnyje nurodytas Europos arešto orderio turinys ir forma. Konkrečiai kalbant, 8 straipsnio 1 dalies c punkte numatytas reikalavimas nurodyti „vykdytino teismo sprendimo įrodymą, arešto orderį arba kitą tokį pat poveikį turintį vykdytiną teismo sprendimą, kuriam taikomi 1 ir 2 straipsniai“.

11. Pagrindų sprendimo 2 skyrius apima 9–25 straipsnius. Jis pavadintas „Perdavimo tvarka“ ir šalia kelių bendrųjų reikalavimų jame įtvirtintos nuostatos, kuriomis siekiama apsaugoti prašomo perduoti asmens teises. Konkrečiai kalbant:

— kai prašomas perduoti asmuo areštuojamas, jis turi būti informuojamas apie orderio turinį ir apie galimybę būti perduotam; be to, jis gali turėti teisę į advokato ir vertėjo pagalbą (11 straipsnis),

— kai prašomas perduoti asmuo areštuojamas, vykdančioji teisminė institucija gali nuspręsti jį paleisti ir gali bet kuriuo metu jį laikinai paleisti, jeigu yra imtasi visų reikalingų priemonių užtikrinti, kad asmuo nepasislėptų (12 straipsnis),

— jeigu prašomas perduoti asmuo sutinka būti perduotas, sutikimą jis turi duoti savo noru ir visiškai suvokdamas jo pasekmes; šiuo tikslu jis turi teisę turėti advokatą (13 straipsnis); jeigu tokio sutikimo jis neduoda, jis turi teisę būti išklausytas vykdančiosios valstybės narės atitinkamos teisminės institucijos, kuri gali prašyti išduodančiosios valstybės narės pateikti papildomos informacijos (14 ir 15 straipsniai),

— Europos arešto orderis turi būti nagrinėjamas skubos tvarka; jeigu prašomas perduoti asmuo sutinka būti perduotas, galutinis sprendimas dėl orderio vykdymo turi būti priimtas per 10 dienų nuo tokio sutikimo davimo; kitais atvejais taikomas 60 dienų laikotarpis nuo arešto. Kol nėra priimto galutinio sprendimo dėl orderio, vykdančioji teisminė institucija turi užtikrinti efektyviam asmens perdavimui būtinas materialiąsias sąlygas (17 straipsnis),

— jeigu orderis yra išduotas siekiant patraukti prašomą perduoti asmenį baudžiamojon atsakomybėn, vykdančioji teisminė institucija paprastai privalo tokį asmenį išklausyti (18 ir 19 straipsniai);

— jeigu vykdančiosios valstybės narės teisminė institucija priima sprendimą perduoti prašomą perduoti asmenį, jis turi būti perduodamas ne vėliau, kaip praėjus 10 dienų nuo galutinio sprendimo dėl Europos arešto orderio vykdymo. Šis laikotarpis gali būti pratęstas, jeigu atsiranda nuo valstybių narių nepriklausančių aplinkybių arba jeigu yra rimtų humanitarinio pobūdžio priežasčių, trukdančių perduoti asmenį (23 straipsnis).

Konvencija

12. Konvencijos 5 straipsnyje įtvirtintos tokios šiai bylai reikšmingos nuostatos:

„1. Kiekvienas asmuo turi teisę į laisvę ir saugumą. Niekam laisvė negali būti atimta kitaip, kaip šiais atvejais, ir įstatymo nustatyta tvarka:

a) kai asmuo teisėtai kalinamas pagal kompetentingo teismo nuosprendį;

<...>

c) kai asmuo teisėtai sulaikomas ar suimamas, kad būtų pristatytas kompetentingai teismo institucijai, pagrįstai įtariant jį padarius nusikaltimą ar kai pagrįstai manoma, jog būtina neleisti padaryti nusikaltimo, arba manoma, jog jis, padaręs tokį nusikaltimą, gali pabėgti;

<...>

f) kai asmuo teisėtai sulaikomas ar suimamas dėl to, kad negalėtų be leidimo įvažiuoti į šalį, arba kai yra pradėtas jo deportavimo ar išdavimo kitai valstybei procesas.

<...>

3. Kiekvienas sulaikytasis ar suimtasis pagal šio straipsnio 1 dalies c punkto nuostatas turi būti skubiai pristatytas teisėjui ar kitam pareigūnui, kuriam įstatymas yra suteikęs teisę vykdyti teismines funkcijas, ir turi teisę į bylos nagrinėjimą per įmanomai trumpiausią laiką arba teisę būti paleistas proceso metu. Paleidimas gali būti sąlygojamas garantijų, kad jis atvyks į teismą.

4. Kiekvienas asmuo, kuriam atimta laisvė jį sulaikius ar suėmus, turi teisę kreiptis į teismą, kad šis greitai priimtų sprendimą dėl sulaikymo ar suėmimo teisėtumo ir, jeigu asmuo kalinamas neteisėtai, nuspręstų jį paleisti.“

13. Konvencijos 6 straipsnyje numatyta:

„1. Kai yra sprendžiamas tam tikro asmens civilinio pobūdžio teisių ir pareigų ar jam pareikšto kokio nors baudžiamojo kaltinimo klausimas, toks asmuo turi teisę, kad bylą per įmanomai trumpiausią laiką viešumo sąlygomis teisingai išnagrinėtų pagal įstatymą įsteigtas nepriklausomas ir bešališkas teismas. <...>

2. Kiekvienas kaltinamas nusikaltimo padarymu asmuo laikomas nekaltu tol, kol jo kaltė neįrodyta pagal įstatymą.

3. Kiekvienas kaltinamas nusikaltimo padarymu asmuo turi mažiausiai šias teises:

a) būti skubiai ir išsamiai jam suprantama kalba informuotas apie pateikiamo jam kaltinimo pobūdį ir pagrindą;

b) turėti pakankamai laiko ir galimybių pasirengti savo gynybai;

c) gintis pats arba padedamas savo paties pasirinkto gynėjo arba, jei neturi pakankamai lėšų gynėjui atsilyginti ir kai tai reikalinga teisingumo interesams, nemokamai gauti advokato pagalbą;

d) pats apklausti kaltinimo liudytojus arba turėti galimybę, kad tie liudytojai būtų apklausti ir kad gynybos liudytojai būtų iškviesti ir apklausti tomis pat sąlygomis, kokios taikomos kaltinimo liudytojams;

e) nemokamai naudotis vertėjo pagalba, jeigu nesupranta ar nekalba teismo procese vartojama kalba.“

Chartijos ir konvencijos tarpusavio ryšys

14. Chartijos 52 straipsnio 3 dalyje aiškiai nurodyta, kad jos ir konvencijos nuostatos sutampa ir to siekiama. Kalbant apie šiai išvadai reikšmingas nuostatas, Chartijos 6 straipsnis atitinka konvencijos 5 straipsnį. Chartijos 47 straipsnio antra pastraipa atitinka konvencijos 6 straipsnio 1 dalį, o Chartijos 48 straipsnis atitinka konvencijos 6 straipsnio 1 ir 2 dalis [4].

Nacionalinė teisė

Rumunija

15. Nuostatos, kuriomis pagrindų sprendimas perkeltas į nacionalinę teisę, yra įtvirtintos 2004 m. birželio 28 d. Įstatymo Nr. 302 dėl teismų tarptautinio bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose, iš dalies pakeisto ir papildyto, 97 ir 98 straipsniuose. Šie straipsniai išdėstyti minėto įstatymo III antraštinėje dalyje.

16. 97 straipsnio pavadinimas – „Specialios sąlygos“. Jame išdėstyti tam tikri reikalavimai, susiję su orderį išduodančios valstybės narės teikiamomis garantijomis.

17. 98 straipsnio 1 dalyje išdėstytos nuostatos, susijusios su Europos arešto orderio privalomu nevykdymu. Jos iš esmės panašios į pagrindų sprendimo 3 straipsnyje pateiktas nuostatas.

18. Europos arešto orderio neprivalomo nevykdymo pagrindai numatyti 98 straipsnio 2 dalyje. Jie iš esmės yra tokie patys kaip nurodyti pagrindų sprendimo 4 straipsnyje.

Vokietija

19. Vokietija pagrindų sprendimą į nacionalinę teisę perkėlė 2004 m. liepos 21 d. Įstatymu dėl Europos arešto orderio. Jį priėmus, 2005 m. Vokietijos Konstitucinis Teismas nusprendė, kad šis teisės aktas prieštarauja Konstitucijai, todėl negalioja [5]. 2006 m. liepos 20 d. ši valstybė narė priėmė kitą teisės aktą, skirtą ištaisyti Konstitucinio Teismo nurodytus trūkumus ir pagal nacionalinę teisę įgyvendinti visą pagrindų sprendimą. Šis teisės aktas tebegalioja.

4 — Žr. su Pagrindinių teisių chartija susijusius išaiškinimus (2007/C 303/02) (OL C 303, 2007, p. 17).

5 — 2005 m. liepos 18 d. Sprendimas 2 *BvR* 2236/4. Šį sprendimą nacionalinis teismas priėmė remdamasis pagrindais, susijusiais su to įstatymo taikymu Vokietijos piliečiams.

Faktinės aplinkybės, procesas ir prejudiciniai klausimai

20. 2007 ir 2008 m. Vokietijos prokuratūros išdavė keturis Europos arešto orderius dėl C. V. Radu arešto. Visi šie orderiai buvo susiję su plėšimu. Ši veika yra nusikaltimas pagal nacionalinę teisę remiantis Rumunijos baudžiamojo kodekso 211 straipsniu. C. V. Radu nesutiko būti perduotas.

21. 2009 m. birželio 5 d. *Curte de Apel Constanța* (Konstancos apeliacinis teismas) priėmė nutartį vykdyti tris iš nagrinėjamų orderių. Jis atsisakė vykdyti ketvirtąjį orderį remdamasis tuo, kad C. V. Radu atžvilgiu Rumunijoje jau buvo pradėtas baudžiamasis persekiojimas už tą pačią veiką, kuri nurodyta orderyje[6].

22. C. V. Radu apskundė šią nutartį *Înalta Curte de Casație și Justiție a României* (Rumunijos Aukščiausiasis Kasacinis ir Teisingumo Teismas). 2009 m. birželio 18 d. nutartimi tas teismas patenkino skundą ir grąžino bylą iš naujo nagrinėti *Curte de Apel*. Jis taip pat nurodė paleisti C. V. Radu į laisvę ir apribojo jo judėjimo laisvę, be kita ko, nustatęs draudimą be teismo leidimo išvykti iš komunos, kurioje yra jo gyvenamoji vieta.

23. 2011 m. vasario 22 d. ši byla dar kartą įrašyta į *Curte de Apel* registrą. Tame teisme C. V. Radu nurodo tris pagrindinius argumentus, kuriais remdamasis teigia, kad ginčijami orderiai neturėtų būti vykdomi. Pirma, jis teigia, kad tą dieną, kai buvo priimtas pagrindų sprendimas, nei konvencija, nei Chartija nebuvo aiškiai įtrauktos į ES steigimo sutartis kaip teisės nuostatos. Ši padėtis pasikeitė pagal konsoliduotą ES sutarties versiją, galiojančią pagal Lisabonos sutartį nuo 2009 m. gruodžio 1 d. Todėl pagrindų sprendimą būtina aiškinti ir taikyti atsižvelgiant į Chartiją ir konvenciją. Antra, jis nurodo, kad šio pagrindų sprendimo (visų pirma reikalavimo, kad vykdant orderį tiek vykdančiojoje valstybėje narėje, tiek išduodančiojoje valstybėje narėje būtų laikomasi abipusiškumo principo) taikymo tvarka valstybėse narėse skiriasi. Trečia, jis teigia, kad vykdančioji valstybė turi patikrinti, ar išduodančioji valstybė laikosi Chartijoje ir konvencijoje įtvirtintų teisių ir garantijų. Jeigu ši valstybė jų nesilaiko, tai būtų pagrindas atsisakyti vykdyti nagrinėjamus Europos arešto orderius.

24. Tokiomis aplinkybėmis *Curte de Apel Constanța* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir Teisingumo Teismui pateikti šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar [konvencijos] 5 straipsnio 1 dalies ir 6 straipsnio nuostatos, aiškinamos kartu su [Chartijos] 48 ir 52 straipsniais ir atsižvelgiant į [Konvencijos] 5 straipsnio 3 ir 4 dalis bei 6 straipsnio 2 ir 3 dalis, yra Steigimo sutartyse įtvirtintos pirminės [ES] teisės normos?

2. Ar Europos arešto orderį vykdančiosios valstybės kompetentingos teisminės institucijos veiksmai, kai iš asmens, kurio atžvilgiu išduotas Europos arešto orderis (asmens, kurį prašoma areštuoti ir perduoti), atimama laisvė ir jis vėliau perduodamas be sutikimo, reiškia, kad orderį vykdančioji valstybė riboja šio asmens teisę į laisvę, [ES] teisėje pripažintą ES sutarties 6 straipsniu, siejamu su [konvencijos] 5 straipsnio 1 dalimi, ir [Chartijos] 6 straipsniu, siejamu su 48 ir 52 straipsniais, bei atsižvelgiant į [konvencijos] 5 straipsnio 3 ir 4 dalis bei 6 straipsnio 2 ir 3 dalis?

3. Ar Europos arešto orderį vykdančiosios valstybės teisių ir garantijų, numatytų [konvencijos] 5 straipsnio 1 dalyje ir [Chartijos] 6 straipsnyje kartu su [Chartijos] 48 ir 52 straipsniais ir atsižvelgiant į [konvencijos] 5 straipsnio 3 ir 4 dalis bei 6 straipsnio 2 ir 3 dalis, apribojimai turi atitikti būtinumo demokratinėje bendruomenėje ir proporcingumo atsižvelgiant į konkrečiai siekiamą tikslą sąlygas?

6 — Šis atsisakymo pagrindas nurodytas pagrindų sprendimo 4 straipsnio 2 dalyje ir Įstatymo Nr. 302/2004 98 straipsnio 2 dalies b punkte.

4. Ar Europos arešto orderį vykdančiosios valstybės kompetentinga teisminė institucija gali atmesti prašymą perduoti (asmenį) nepažeisdama Steigimo sutartyse ir kitose [ES] teisės normose įtvirtintų įsipareigojimų, jei nėra įvykdytos visos būtinos sąlygos, numatytos [konvencijos] 5 straipsnio 1 dalyje ir [Chartijos] 6 straipsnyje kartu su [Chartijos] 48 ir 52 straipsniais bei atsižvelgiant į [Konvencijos] 5 straipsnio 3 ir 4 dalis bei 6 straipsnio 2 ir 3 dalis?

5. Ar Europos arešto orderį vykdančiosios valstybės kompetentinga teisminė institucija gali atmesti prašymą perduoti (asmenį) nepažeisdama Steigimo sutartyse ir kitose [ES] teisės normose įtvirtintų įsipareigojimų, remdamasi tuo, kad Europos arešto orderį išduodančioji valstybė [neperkėlė], nevisiškai ar netinkamai [perkėlė] (nes nesilaikė abipusio pripažinimo taisyklės) [pagrindų sprendimą]?

6. Ar Europos Sąjungos valstybės narės – Rumunijos – nacionalinė teisė, būtent Įstatymo Nr. 302/2004 III antraštinė dalis, neprieštarauja [konvencijos] 5 straipsnio 1 daliai ir [Chartijos] 6 straipsniui, aiškinamiems kartu su [Chartijos] 48 ir 52 straipsniais bei atsižvelgiant į [Konvencijos], į kurią daroma nuoroda ES sutarties 6 straipsnyje, 5 straipsnio 3 ir 4 dalis bei 6 straipsnio 2 ir 3 dalis, ir ar šiomis nuostatomis [pagrindų sprendimas] buvo tinkamai perkeltas į nacionalinę teisę?“

25. Rašytines pastabas pateikė *Ministerul Public*, *Parchetul de pe lângă Curte de Apel Constanța* (Prokuratūra prie *Curte de Apel Constanța*), Čekijos, Vokietijos, Lietuvos, Austrijos, Lenkijos, Rumunijos, Jungtinės Karalystės vyriausybės bei Europos Komisija. Per 2012 m. liepos 10 d. posėdį buvo išklausyti ir į Teisingumo Teismo pateiktus klausimus atsakė C. V. Radu, Vokietijos bei Rumunijos vyriausybių ir Europos Komisijos atstovai.

Analizė

Pirminės pastabos

Priimtinumas

26. Buvo išreikšti keli prieštaravimai dėl nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priimtinumo. Visi pateikę pastabas sutinka, kad 6 klausimas, kuriuo Teisingumo Teismo prašoma aiškinti nacionalinės teisės nuostatas ir prie kurio dar grįšiu[7], yra nepriimtinas. Vokietijos vyriausybė išreiškė dalinį prieštaravimą dėl priimtinumo, o Austrijos bei Rumunijos vyriausybės ir Komisija teigia, kad nepriimtina visa nutartis. Čekijos, Lietuvos, Lenkijos ir Jungtinės Karalystės vyriausybės šiuo klausimu nuomonės neišreiškė.

27. Pateiktuose prieštaravimuose iš esmės teigiama, kad nutartis dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą yra nepakankamai išsami ir pernelyg hipotetinė, kad Teisingumo Teismas galėtų pateikti nacionaliniam teismui naudingą atsakymą.

28. Neabejotina, kad pagrindinės bylos aplinkybės, visų pirma motyvai, kuriais remdamasis nacionalinis teismas teikia prejudicinius klausimus, nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą apibūdinti lakoniškai.

7 — Žr. šios išvados 105 ir paskesnius punktus.

29. Tačiau pagal Teisingumo Teismo praktiką „pagal [SESV 267 straipsnio] procedūrą, grindžiamą nacionalinių teismų ir Teisingumo Teismo kompetencijos atskyrimu, tik nacionalinis teismas, kuris turi tiesioginės informacijos apie faktines bylos aplinkybes ir šalių pateiktus argumentus ir kuris turi prisiimti atsakomybę dėl būsimo sprendimo priėmimo, atsižvelgęs į konkrečias aplinkybes, gali geriausiai įvertinti nagrinėjant teisinį ginčą kilusių teisinių klausimų svarbą ir prašymo priimti prejudicinį sprendimą reikalingumą savo sprendimui priimti“ [8]. Iš tiesų Teisingumo Teismas nusprendė, kad jeigu prejudiciniai klausimai yra susiję su Sąjungos teisės nuostatos aiškinimu, „jis iš esmės turi priimti sprendimą“ [9].

30. Manau, kad šiuo atveju taip ir yra. Nacionalinis teismas nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą aiškiai nurodo, kad, jo manymu, norint išspręsti nagrinėjamą ginčą būtina atsakyti į jo pateiktus klausimus. Jeigu nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą būtų pateikta tokia informacija, kad valstybių narių vyriausybėms ir institucijoms akivaizdžiai būtų neįmanoma pateikti pastabas, ši aplinkybė pati savaime nebūtų lemiama [10]. Tačiau šiuo atveju taip nėra. Mažiausiai septynios vyriausybės kartu su prokuroru ir Komisija pateikė pastabas. Kiekviena iš jų (su labai retomis išimtimis) sugebėjo išdėstyti naudingų pastabų, susijusių su nacionalinio teismo klausimais.

31. Jeigu nutartis dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą šioje byloje būtų pripažinta nepriimtina, nieko nelaimėtume. Todėl manau, kad prieštaravimai, išskyrus pastabas dėl 6 klausimo, turėtų būti atmesti.

Teisingumo Teismo jurisdikcija

32. Remdamasi ankstesne ES 35 straipsnio 2 dalimi Rumunija yra pareiškusi pripažįstanti Teisingumo Teismo jurisdikciją priimti prejudicinius sprendimus pagal ankstesnį ES 35 straipsnio 3 dalies b punktą [11]. Remiantis prie SESV pridėto Protokolo Nr. 36 dėl pereinamojo laikotarpio nuostatų 10 straipsnio 1 dalimi, Teisingumo Teismo įgaliojimai pagal ankstesnę Europos Sąjungos sutarties VI antraštinę dalį išlieka tokie patys, kiek tai susiję su Sąjungos teisės aktais, priimtais iki Lisabonos sutarties įsigaliojimo, įskaitant tuos, kurie buvo priimti pagal ankstesnę ES 35 straipsnio 3 dalį [12]. Todėl Teisingumo Teismas yra kompetentingas priimti sprendimą dėl nacionalinio teismo pateiktų klausimų.

Pagrindų sprendimas

33. Prieš pradedant iš esmės nagrinėti pateiktus klausimus vertėtų išanalizuoti pagrindų sprendimo priėmimo aplinkybes ir jo tikslus.

34. Šis sprendimas turi būti aiškinamas atsižvelgiant Sąjungos siekį tapti laisvės, saugumo ir teisingumo erdve. Tam jame įtvirtinta sprendimų baudžiamosiose bylose laisvo judėjimo sistema, taikoma ikiteisminiams ir galutiniams sprendimams. Šios sistemos išraiška praktiškai yra Europos arešto orderis. Orderiu įgyvendinamas abipusio pripažinimo principas, kurį Tamperės Europos Vadovų Taryba išvadose pavadino teisminio bendradarbiavimo „kertiniu akmeniu“ [13]. Tam, kad šis principas galėtų būti veiksmingai įgyvendintas, reikia didelio valstybių narių tarpusavio pasitikėjimo [14].

8 — Žr., be kita ko, 1978 m. lapkričio 29 d. Sprendimo *Pigs Marketing Board*, 83/78, Rink. p. 2347, 25 punktą.

9 — Žr., be kita ko, 1990 m. lapkričio 8 d. Sprendimo *Gmurzynska-Bscher*, C-231/89, Rink. p. I-4003, 20 punktą.

10 — Šiuo klausimu žr. 2007 m. gegužės 3 d. Sprendimo *Advocaten voor de Wereld*, C-303/05, Rink. p. I-3633, 20 punktą.

11 — Žr. OL C 56, 2010, p. 7.

12 — Remiantis protokolo 10 straipsnio 3 dalimi, 10 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta pereinamojo laikotarpio nuostata neteks galios praėjus penkeriems metams po Lisabonos sutarties įsigaliojimo, t. y. 2014 m. lapkričio 30 d.

13 — Žr. Tamperės Europos Vadovų Tarybos išvadas, su kuriomis galima susipažinti tinklavietėje: www.cvce.eu

14 — Žr. bendrai pagrindų sprendimo 5, 6 ir 10 konstatuojamąsias dalis.

35. Pagrindinis naujos tvarkos, nustatytos pagrindų sprendime, tikslas yra panaikinti dabartinei ekstradicijos tvarkai būdingą vilkinimą [15]. Atrodo, kad šis tikslas faktiškai buvo pasiektas. 2011 m. ataskaitoje dėl šio sprendimo įgyvendinimo [16] Komisija pažymi, kad vidutiniškai ekstradicijos procedūra trukdavo vienus metus. Pagal Europos arešto orderio sistemą vidutinis įvykdymo laikotarpis, jeigu prašomas perduoti asmuo sutinka dėl perdavimo, sutrumpintas iki 14–17 dienų. Tais atvejais, kai asmuo nesutinka dėl perdavimo, šis laikotarpis yra 48 dienos.

36. Nors pagrindų sprendime valstybėms narėms nustatytos pareigos iš esmės susijusios su procesiniais klausimais, tai nereiškia, kad teisės aktų leidėjas, priimdamas pagrindų sprendimą, neatsižvelgė į pagrindines ir žmogaus teises. Priešingai, jis į jas atsižvelgė įvairiais būdais.

37. Pirmiausia, jis į sprendimą įtraukė aiškias nuorodas į tas teises. Tai akivaizdžiai matyti iš, pavyzdžiui, 10, 12 ir 13 konstatuojamųjų dalių. Konkrečiau kalbant, 1 straipsnio 3 dalyje aiškiai nurodyta, kad šis sprendimas nekeičia pareigos gerbti pagrindines teises ir pagrindinius teisinius principus, įtvirtintus dabartiniame ESS 6 straipsnyje. Prie šio klausimo grįšiu vėliau [17].

38. Antra, 10 konstatuojamojoje dalyje nurodytas didelis valstybių narių tarpusavio pasitikėjimas grindžiamas tuo, kad kiekviena valstybė narė paiso tiek konvencijoje numatytų teisių, tiek pagrindinių teisių, kurios yra valstybėms narėms bendrų konstitucinių tradicijų dalis. Nuo Lisabonos sutarties įsigaliojimo 2009 m. gruodžio 1 d. dabar būtina pridėti Chartiją (tiek, kiek anksčiau į ją dar nebuvo atsižvelgiama).

39. Trečia, pagrindų sprendime įtvirtintos kelios nuostatos, skirtų apsaugoti prašomo perduoti asmens pagrindines teises. Jas apibendrinau šios išvados 11 punkte ir nebekartosiu, tik dar atkreipčiau dėmesį į aiškiai numatytas teises būti išklausytam, jeigu prašomas perduoti asmuo nesutinka būti perduotas (14 straipsnis) ir jeigu Europos arešto orderis išduotas siekiant patraukti baudžiamojon atsakomybėn (19 straipsnis).

40. Kalbant apie pagrindų sprendimo tikslus, būtų klaidinga aiškinti, kad jame numatyta sistema yra skirta padėti tik valstybių narių administracinėms institucijoms. Teisės aktų leidėjas, nustatęs procedūrą, kuri turi būti veiksmingesnė už ankstesnę, taip pat siekė sustiprinti nuo nusikalstamų veikų nukentėjusiems asmenims teikiamą apsaugą, kad jie žinotų, jog nusikaltėliai traukiami atsakomybėn greičiau ir veiksmingiau.

41. Nors duomenys apie valstybių narių įsipareigojimų, susijusių su žmogaus teisėmis, laikymąsi gali būti pagirtini, jie nėra nepriekaištingi. Negalima daryti prielaidos, jog vien todėl, kad prašomą perduoti asmenį perduoda kita valstybė narė, tokiam asmeniui ten atvykus jo žmogaus teisės bus automatiškai užtikrintos [18]. Tačiau gali būti taikoma laikymosi prezumpcija, kurią galima paneigti tik pateikus kiek įmanoma aiškesnių įrodymų. Tokie įrodymai turi būti konkretūs, bendro pobūdžio teiginių (net ir labai pagrįstų) nepakanka.

Pirmasis klausimas

42. Pirmuoju klausimu nacionalinis teismas klausia, ar Chartijos ir konvencijos nuostatos yra Sąjungos pirminės teisės dalis.

43. Pradėsiu nuo padėties, kuri susidarė po Lisabonos sutarties įsigaliojimo.

15 — Žr. pagrindų sprendimo 5 konstatuojamąją dalį.

16 — 2011 m. balandžio 11 d. Komisijos ataskaitos Europos Parlamentui ir Tarybai dėl pagrindų sprendimo įgyvendinimo nuo 2007 m. (KOM(2011) 175 galutinis) (toliau – 2011 m. ataskaita) 1 skirsnis.

17 — Žr. 70 punktą.

18 — Šiuo klausimu žr., be kita ko, 2011 m. ataskaitos 4 skirsnį. Taip pat žr. mano 2011 m. liepos 14 d. išvados byloje *Prancūzijos Respublika prieš People's Mojahedin Organization of Iran*, C-27/09 P, Rink. p. I-13427, 249 punktą ir 97 išnašą.

44. Remiantis ESS 6 straipsnio 1 dalimi, Chartija turi tokią pačią teisinę galią kaip ir Sutartys, todėl yra Sąjungos pirminės teisės dalis.

45. Konvencijos nuostatos įtvirtintos ir Lisabonos sutartyje. ESS 6 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad pagrindinės teisės, kurias garantuoja konvencija ir kurios kyla iš valstybėms narėms bendrų konstitucinių tradicijų, sudaro Sąjungos teisės bendruosius principus.

46. Tai reiškia, kad ne tik Sąjunga ir jos institucijos, bet ir valstybės narės, aiškindamos ir taikydamos ES teisę, privalo laikytis Chartijos ir konvencijos [19].

47. To pakanka formaliai atsakyti į nacionalinio teismo pateiktą pirmąjį klausimą. Tačiau iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą aiškiai matyti, kad jo nagrinėjamas ginčas yra kiek platesnis, nes panašu, kad C. V. Radu teigia, jog įsigaliojus Lisabonos sutarčiai buvo iš esmės pakeista pagrindinių teisių ir principų taikymo Sąjungoje tvarka [20]. Todėl norint pateikti nacionaliniam teismui naudingą atsakymą būtina išsiaiškinti, kokia padėtis buvo iki 2009 m. gruodžio 1 d.

48. Nors Chartija buvo iškilmingai paskelbta Nicoje 2000 m. gruodžio 7 d., sprendimas dėl konkretaus jos teisinio statuso buvo atidėtas. Todėl ji nebuvo įtraukta nė į vieną Sutartį ir jos nuostatoms įstatymo galia nebuvo suteikta jokiu kitu būdu. Nepaisant to, greitai Chartija imta laikyti autoritetingu pagrindinių teisių sąrašu, kuriuo patvirtinami teisinei valstybei būdingi bendrieji principai, bendri valstybių narių konstitucinėms tradicijoms. Priimdamas sprendimus Teisingumo Teismas dažnai vadovaudavosi Chartijos nuostatomis [21]. Todėl Chartija įgijo „soft law“ statusą; tai reiškia, kad nors jos nuostatos nebuvo tiesiogiai taikomos kaip ES teisės dalis, jos vis dėlto galėjo turėti teisinį poveikį (daugeliu atveju – didelio masto poveikį) Sąjungoje.

49. Konvencijos vaidmuo Sąjungos teisėje turi daug gilesnes šaknis. Dar 1969 m. Teisingumo Teismas Sprendime *Stauder* [22] konstatavo, kad „pagrindinės žmogaus teisės [yra] puoselėjamos Bendrijos teisės bendraisiais principais ir saugomos Teisingumo Teismo“. Ši teismo praktika, kuri iš pradžių buvo tik užuomazga, taikoma ir rutuliojama svarbiausiuose sprendimuose, kaip antai *Internationale Handelsgesellschaft* [23] ir *Nold* [24], iki šių dienų. Sprendime *Kadi ir Al Barakaat* Teisingumo Teismas tiesiai pareiškė, kad „Bendrijoje neleidžiamos su pagarba [žmogaus teisėms] nesuderinamos priemonės“ [25]. Teisingumo Teismas Sprendime *Der Grüne Punkt*, darydamas konkrečią nuorodą į konvenciją, jos 6 straipsnio 1 dalyje nurodytą teisę į teisingą bylos nagrinėjimą apibūdino kaip „bendrąjį Bendrijos teisės principą“ [26].

50. Ar atsižvelgiant į tai galima teigti, kad įsigaliojus Lisabonos sutarčiai Sąjungos teisė buvo iš esmės pakeista?

19 — Dėl Chartijos taip pat žr. 51 straipsnio 1 dalį, kurioje numatyta, kad valstybėms narėms ji privaloma tik kai šios įgyvendina Sąjungos teisę. Akivaizdu, kad laikydamosi įsipareigojimų pagal pagrindų sprendimą valstybės narės įgyvendina Sąjungos teisę. Kadangi visos valstybės narės yra konvencijos šalys, konvencija joms privaloma ne tik įgyvendinant Sąjungos teisę, bet ir kalbant apie jų nacionalinės teisės nuostatas.

20 — Žr. šios išvados 23 punktą.

21 — Žr., pavyzdžiui, 2007 m. kovo 13 d. Sprendimo *Unibet*, C-432/05, Rink. p. I-2271, 37 punktą ir 2008 m. rugsėjo 8 d. Sprendimo *Kadi ir Al Barakaat*, sujungtos bylos C-402/05 P ir C-415/05 P, Rink. p. I-6351, 335 punktą.

22 — 1969 m. lapkričio 12 d. sprendimo, 29/69, Rink. p. 419, 7 punktas.

23 — 1970 m. gruodžio 17 d. sprendimo, 11/70, Rink. p. 1125, 4 punktas.

24 — 1974 m. gegužės 14 d. sprendimo, 4/73, Rink. p. 491, 13 punktas.

25 — Minėtas 21 išnašoje, 284 punktas. Taip pat žr. jame nurodytą teismų praktiką.

26 — 2009 m. liepos 16 d. sprendimo, C-385/07 P, Rink. p. I-6155, 178 punktas. Taip pat žr. jame nurodytą teismų praktiką.

51. Nemanau. Man atrodo, kad ESS 6 straipsnio 1 ir 3 dalys tėra, kaip Jungtinė Karalystė jas apibūdina pateiktose pastabose, ankstesnės padėties „kodifikacija“. Kitaip tariant, jomis įgyvendinama politinė valia, kad nuostatos, kurias siekiama jose įtvirtinti ir jomis apsaugoti, būtų aiškiau išreikštos. Jos nereiškia kokio nors radikalaus pokyčio. Todėl manau, kad visi argumentai dėl to, jog įsigaliojus šioms nuostatoms pagrindų sprendimo nuostatos turi būti aiškinamos kitaip, privalo būti atmesti [27].

52. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į pirmąjį klausimą reikėtų atsakyti taip, kad Chartijos nuostatos, įskaitant jos 48 ir 52 straipsnius, yra pirminės Sąjungos teisės dalis. Pagrindinės teisės, kurios užtikrinamos konvencija, įskaitant jos 5 straipsnio 1, 3 bei 4 dalyse ir 6 straipsnyje nurodytas teises, yra bendrieji Sąjungos teisės principai.

Antrasis ir trečiasis klausimai

53. Šiais klausimais, kuriuos geriausia nagrinėti kartu, nacionalinis teismas iš esmės klausia, ar prašomo perduoti asmens laisvės atėmimas ir perdavimas be sutikimo, susiję su Europos arešto orderio procedūra, yra tokio asmens teisės į laisvę apribojimas ir ar tam, kad toks apribojimas būtų leidžiamas pagal konvencijos 5 straipsnio 1 dalį ir Chartijos 6 straipsnį, jis turi atitikti būtinumo ir proporcingumo reikalavimus [28].

54. Kiekvienas asmuo turi teisę į laisvę. Tiek galima suprasti iš konvencijos 5 straipsnio ir Chartijos 6 straipsnio. Kyla klausimas, ar tokios teisės atėmimas gali būti pateisinamas. Šiuo atveju Europos arešto orderis turi būti aiškinamas atsižvelgiant į kontekstą. Juo siekiama užtikrinti, kad asmenys, dėl kurių išduotas orderis, asmeniškai būtų išduodančiojoje valstybėje narėje tam, kad, atsižvelgiant į aplinkybes, būtų teisiami arba įkalinti. Manau, kad akivaizdu, jog toks tikslas būtinas dėl visuomenės interesų.

55. Šiuo atžvilgiu konvencijos 5 straipsnyje aiškiai išdėstytos kelios aplinkybės, kuriomis iš asmens gali būti teisėtai atimta laisvė. Tarp tokių aplinkybių nurodytas (a punktas) kalinimas pagal kompetentingo teismo nuosprendį ir (c punktas) sulaikymas arba suėmimas, kai, be kita ko, asmuo įtariamas padaręs nusikaltimą. F punktas itin reikšmingas sprendžiant nagrinėjamus klausimus, nes juo ribojama teisė į laisvę tais atvejais, kai asmuo teisėtai sulaikomas arba suimamas, be kita ko, siekiant įvykdyti ekstradiciją (tarpvalstybinę procedūrą, kurią pakeičia Europos arešto orderis).

56. Pagrindinis klausimas – ar sulaikymas pagal orderį yra proporcingas. Europos Žmogaus Teisių Teismas (toliau – Žmogaus Teisių Teismas), kalbėdamas apie konvencijos 5 straipsnio 1 dalies f punktą, yra konstatavęs, kad „pagal šią nuostatą nereikalaujama, kad būtų pagrįstai manoma, jog būtina sulaikyti asmenį, prieš kurį pradėtas ekstradicijos procesas, pavyzdžiui, siekiant jam neleisti padaryti nusikaltimo arba pasislėpti. Šiuo požiūriu 5 straipsnio 1 dalies f punkte numatytas kitoks apsaugos lygis negu 5 straipsnio 1 dalies c punkte: pagal f punktą tereikalaujama, kad būtų „pradėtas jo deportavimo ar išdavimo kitai valstybei procesas“. Todėl, kalbant apie 5 straipsnio 1 dalies f punktą, nesvarbu, ar priimtas sprendimas išsiųsti gali būti pateisintas pagal nacionalinės teisės arba konvencijos nuostatas <...>“ [29].

27 — Siekdama išsamumo remiuosi 2010 m. liepos 6 d. generalinio advokato P. Cruz Villalón išvada byloje *I. B.*, C-306/09, Rink. p. I-10341, kurioje jis nurodė, kad „būtinybė aiškinti [pagrindų] sprendimą atsižvelgiant į pagrindinės teises tapo privaloma įsigaliojus Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijai“ (44 punktas). Nors iš pirmo žvilgsnio galėtų atrodyti, kad tai reiškia, jog įsigaliojus ESS 6 straipsnio 1 daliai pagrindų sprendimas privalo būti aiškinamas kitaip, nemanau, kad ši pastaba buvo išdėstyta ta prasme. Priešingai – manau, kad ja pabrėžiamas politinės valios užtikrinti matomumą, apie kurį kalbėjau, stiprumas.

28 — Nors nacionalinio teismo klausimuose daromos nuorodos ir į kitus Chartijos bei Sutarties straipsnius, šias nuorodas suprantu kaip aplinkybių, kuriomis teisė į laisvę veikia baudžiamajame procese, priminimą. Todėl išskyriau tas nuostatas, kurios, mano manymu, yra reikšmingiausios.

29 — Žr. Sprendimo *Chahal prieš Jungtinę Karalystę*, *Recueil des arrêts et décisions* 1996-V, 112 punktą; Sprendimo *Ismoilov prieš Rusiją*, Nr. 2947/06, 135 punktą ir Sprendimo *Lokpo ir Toure prieš Vengriją*, Nr. 10816/10, 16 punktą.

57. Tačiau nederėtų šios teismų praktikos, susijusios su konvencija, dalies aiškinti taip, kad ji reiškia, jog bet kuris sulaikymas pagal 5 straipsnio 1 dalies f punktą visuomet yra teisėtas, jeigu jis vykdomas siekiant deportuoti asmenį arba jį išduoti kitai valstybei. Žmogaus Teisių Teismas taip pat yra konstatavęs, kad „bet koks teisės atėmimas pagal 5 straipsnio 1 dalies f punkto antrą dalį yra pateisinamas <...> tik jeigu vyksta deportacijos arba ekstradicijos[[30]] procesas. Jeigu toks procesas nėra deramai vykdomas, sulaikyti asmenį pagal 5 straipsnio 1 dalies f punktą nebeleidžiama <...>. Laisvės atėmimas taip pat privalo būti „teisėtas“. Jeigu kyla ginčas dėl sulaikymo „teisėtumo“, įskaitant klausimą, ar laikomasi „įstatymo nustatytos tvarkos“, konvencijoje iš esmės daroma nuoroda į nacionalinę teisę ir įpareigojama laikytis nacionalinės teisės materialinių bei procesinių normų. Tačiau laikytis nacionalinės teisės nepakanka: 5 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas papildomas reikalavimas, kad atimant laisvę turi būti atsižvelgiama į tikslą apsaugoti asmenį nuo savivalės. Pagal vieną iš pagrindinių principų sulaikymas, kuris yra savavališkas, negali būti suderinamas su 5 straipsnio 1 dalimi, o 5 straipsnio 1 dalyje „savivalės“ sąvoka yra platesnė nei nacionalinės teisės nesilaikymas, todėl laisvės atėmimas gali būti teisėtas pagal nacionalinę teisę, tačiau vis dėlto savavališkas, todėl prieštaraujantis konvencijai <...>. Kad sulaikymas pagal 5 straipsnio 1 dalies f punktą nebūtų laikomas savavališku, jis turi būti vykdomas gera valia; jis turi būti glaudžiai susijęs su sulaikymo pagrindu, kuriuo remiasi [nacionalinės valdžios institucijos]; sulaikymo vieta ir sąlygos turėtų būti tinkamos; o sulaikymo trukmė neturėtų viršyti laikotarpio, kurio pagrįstai reikia siekiant atitinkamo tikslo <...>“ [31].

58. Siekdama išsamumo turiu remtis ne vien konvencijos 5 straipsnio 1 dalimi, bet ir jos atitikmeniu Chartijoje, t. y. 6 straipsniu. Šioje nuostatoje nėra konvencijos 5 straipsnio 1 dalies f punkto atitikmens. Tačiau Chartijos 52 straipsnio 3 dalyje aiškiai nurodyta, kad kai šiame dokumente įtvirtintos teisės atitinka konvencijoje numatytas teises, Chartijoje įtvirtintų teisių esmė ir taikymo sritis yra tokios pačios kaip numatyta Konvencijoje. Todėl 5 straipsnio 1 dalies f punktas taikomas netiesiogiai.

59. Tai reiškia, kad įgyvendindamos pagrindų sprendimo 12 straipsnį kompetentingos valdžios institucijos turi atsižvelgti į principus, nurodytus šios išvados 57 punkte. Jų taikymas kiekvienoje byloje neišvengiamai skirsis ir neįmanoma numatyti kokių nors griežtų taisyklių.

60. Tačiau pridurčiau dar kai ką. Kaip Komisija pažymi 2011 m. ataskaitoje, remiantis viena iš kritiškų pastabų dėl to, kaip valstybės narės įgyvendina pagrindų sprendimą, su jo taikymu susijusį pasitikėjimą silpnina tai, kad Europos arešto orderiai nuolatos išduodami dėl asmenų, dažnai ieškomų dėl labai nesunkių pažeidimų, kurie nėra pakankamai sunkūs, kad būtų galima pateisinti priemones ir bendradarbiavimą, kurio reikia, kad būtų įvykdyti tokie orderiai. Komisija pastebi, kad prašomų perduoti asmenų laisvė neproporcingai varžoma, kai Europos arešto orderiai išduodami bylose, kuriose (kardomasis) kalinimas paprastai būtų netinkama priemonė [32].

61. Aš su tuo sutinku.

62. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į antrąjį ir trečiąjį klausimus reikėtų atsakyti taip, kad prašomo perduoti asmens laisvės atėmimas ir perdavimas be sutikimo, susijęs su Europos arešto orderio vykdymo procedūra, yra tokio asmens teisės į laisvę ribojimas pagal konvencijos 5 straipsnį ir Chartijos 6 straipsnį. Įprastu atveju toks ribojimas pateisinamas kaip „būtinas demokratinėje visuomenėje“ remiantis konvencijos 5 straipsnio 1 dalies f punktu. Vis dėlto sulaikymas pagal 5 straipsnio 1 dalies f punktą negali būti savavališkas. Kad toks sulaikymas nebūtų savavališkas, asmuo turi būti sulaikomas vadovaujantis geros valios kriterijais; sulaikymas turi būti glaudžiai susijęs su sulaikymo pagrindu,

30 — Nors šis sprendimas buvo priimtas byloje, susijusioje su ekstradicijos procesu, o ne su Europos arešto orderio vykdymo procedūra, nemanau, kad šiomis aplinkybėmis taikomi principai kuo nors skiriasi. Žinoma, tai nereiškia, kad taip automatiškai yra visuomet.

31 — Sprendimo *A. ir kt. prieš Jungtinę Karalystę* (didžioji kolegija) Nr. 3455/05, 164 punktas.

32 — Žr. 2011 m. ataskaitos 5 skirsnį.

kuriuo remiasi vykdančioji teisminė institucija; sulaikymo vieta ir sąlygos turėtų būti tinkamos; o sulaikymo trukmė neturėtų viršyti laikotarpio, kurio pagrįstai reikia atitinkamam tikslui pasiekti (taip būtų įvykdytas proporcingumo reikalavimas). Chartijos 6 straipsnis turi būti aiškinamas taip pat kaip konvencijos 5 straipsnio 1 dalis.

Ketvirtasis klausimas

63. Ketvirtuoju klausimu nacionalinis teismas iš tiesų klausia, ar vykdančioji valstybė narė gali atsisakyti įvykdyti Europos arešto orderį, jeigu taip būtų pažeistos prašomo perduoti asmens teisės, numatytos konvencijos 5 ir 6 straipsniuose ar Chartijos 6, 48 ir 52 straipsniuose, arba kiltų jų pažeidimo grėsmė.

64. Kitaip nei antrasis ir trečiasis klausimai, kuriais Teisingumo Teismo prašoma išnagrinėti aplinkybes, susijusias su prašomo perduoti asmens sulaikymu laikotarpiu nuo Europos arešto orderio įteikimo iki tokio asmens perdavimo išduodančiajai valstybei narei, šis klausimas yra platesnis. Ar vykdančiosios valstybės narės kompetentinga teisminė institucija gali apskritai atsisakyti vykdyti orderį, jeigu kyla prašomo perduoti žmogaus teisių pažeidimo klausimas?

65. Šis klausimas keliamas remiantis nurodytomis konvencijos 5 bei 6 straipsnių ir Chartijos 6 straipsnio nuostatomis. Per posėdį C. V. Radu atstovas nurodė, kad jo klientui „nebuvo pranešta, kuo jis kaltinamas, jis nebuvo šaukiamas į teismą dėl tokių kaltinimų ir atsidūrė padėtyje, kurioje buvo visiškai neįmanoma gintis“. Kadangi, jeigu asmuo negali tinkamai gintis, bent jau potencialiai taip pat kyla su konvencijos 6 straipsnio 1 dalimi ir Chartijos 47 straipsniu susijusių klausimų, siekdama išsamumo šias nuostatas įtrauksiu į analizę.

66. Jeigu pagrindų sprendimą skaitytume paviršutiniškai, galėtume padaryti išvadą, kad į tokius pažeidimus (nepaisant jų poveikio laiko atžvilgiu) atsižvelgti nereikia. 3 ir 4 straipsniuose išvardytos aplinkybės, kuriomis vykdančiosios valstybės narės teisminė institucija privalo (3 straipsnis) arba gali (4 straipsnis) atsisakyti vykdyti Europos arešto orderį. Nė viename iš šių straipsnių nekalbama apie žmogaus teisių klausimus kaip apie atsisakymo pagrindą. Teisingumo Teismas yra konstatavęs, kad tuose straipsniuose išdėstytų pagrindų sąrašas yra baigtinis [33].

67. Tokią išvadą galima padaryti ir remiantis sprendimo tikslais. Jame numatyta perdavimo sistema grindžiama abipusio pripažinimo principais [34] ir dideliu valstybių narių tarpusavio pasitikėjimu [35], ja siekiama sumažinti ankstesnei ekstradicijos procedūrai būdingas vilkinimo tendencijas [36].

68. Teisingumo Teismas, neabejotinai atsižvelgęs į šią aplinkybę, yra konstatavęs, kad „abipusio pripažinimo principas, kuriuo pagrįsta pagrindų sprendimo sistema, remiantis šio sprendimo 1 straipsnio 2 dalimi, taip pat reiškia, kad valstybės narės iš principo privalo vykdyti Europos arešto orderį“ [37]. Neabejotinai taip ir turi būti, nes, jeigu būtų kitaip, iškiltų didelė grėsmė, kad sprendimo tikslai nebus įgyvendinti.

69. Tačiau nemanau, kad pagrindų sprendimas arba teismų praktika patvirtina siaurą aiškinimą (pagal kurį į su žmogaus teisėmis susijusias aplinkybes visiškai nebūtų atsižvelgta).

33 — Šiuo klausimu žr. 2008 m. gruodžio 1 d. Sprendimo *Leymann ir Pustavarov*, C-388/08 PPU, Rink. p. I-8993, 51 punktą ir 2009 m. spalio 6 d. Sprendimo *Wolzenburg*, C-123/08, Rink. p. I-9621, 57 punktą. Dėl 4 straipsnio taip pat žr. 2011 m. spalio 13 d. Sprendimo *Prism Investments*, C-139/10, Rink. p. I-9511, 33 punktą.

34 — Žr., be kita ko, 10 išnašoje minėto Sprendimo *Advocaten voor der Wereld* 28 punktą ir 2008 m. liepos 17 d. Sprendimo *Kozlowski*, C-66/08, Rink. p. I-6041, 31 punktą.

35 — Žr. pagrindų sprendimo 10 konstatuojamąją dalį.

36 — Žr. pagrindų sprendimo 5 konstatuojamąją dalį.

37 — Žr. 2010 m. lapkričio 16 d. Sprendimo *Mantello*, C-261/09, Rink. p. I-11477, 36 punktą ir jame nurodytą teismų praktiką.

70. Pagrindų sprendimo 1 straipsnio 3 dalyje aiškiai nurodyta, kad šis sprendimas neturi įtakos pareigai gerbti pagrindines teises ir pagrindinius principus, įtvirtintus ES 6 straipsnyje (dabar, po pakeitimo – ESS 6 straipsnis). Manau, kad galima daryti išvadą, jog pagrindų sprendimas yra priimtas atsižvelgiant į pareigą gerbti tokias teises ir principus. Tai netiesiogiai reiškia, kad į šias teises galima atsižvelgti norint pagrįsti sprendimą nevykdyti orderio. Jeigu 1 straipsnio 3 dalis būtų aiškinama kitaip, jis galėtų netekti prasmės ir tapti tiesiog banalia fraze.

71. Tokio požiūrio patvirtinimą galima rasti įvairiose Teisingumo Teismo generalinių advokatų išvadose, susijusiose su pagrindų sprendimo aiškinimu. Visų pirma remčiausi generalinio advokato P. Cruz Villalón išvada byloje *I. B.*[38], kurioje jis nurodė:

„<...> manau, kad aiškinant [pagrindų] sprendimo turinį ir tikslus reikia atsižvelgti į visus šiuo teisės aktu siekiamus tikslus. Kadangi abipusis pripažinimas yra priemonė, sustiprinanti saugumo, laisvės ir teisingumo erdvę, pagrindinių teisių ir laisvių apsauga yra būtina sąlyga, kad ši erdvė galėtų teisėtai egzistuoti ir vystytis. [Pagrindų] sprendime apie tai kalbama ne vieną kartą 10 ir 12–14 konstatuojamosiose dalyse bei 1 straipsnio 3 dalyje“[39].

72. Aš su tuo sutinku.

73. Mano nuomone, akivaizdu, kad vykdančiosios valstybės narės teisminės institucijos, spręsdamos, ar vykdyti Europos arešto orderį, privalo atsižvelgti į pagrindines teises, numatytas konvencijoje ir Chartijoje. Tuomet kada jos privalo atsisakyti priimti sprendimą perduoti asmenį ir į kokius veiksnius turi atsižvelgti priimdamos tokį sprendimą?

74. Iš Žmogaus Teisių Teismo praktikos matyti, kad ne kiekvienu konvencijos pažeidimu galima pateisinti atsisakymą vykdyti sprendimą dėl ekstradicijos[40]. Pavyzdžiui, Sprendime *Dzhaksybergenov prieš Ukrainą* jis konstatavo, kad „vien nuoroda į tam tikroje šalyje esančią bendrą su žmogaus teisių laikymusi susijusią problemą negali būti pagrindas atsisakyti vykdyti ekstradiciją“[41].

75. Sprendime *Soering prieš Jungtinę Karalystę* [42], kalbėdamas apie konvencijos 3 straipsnį[43], Žmogaus Teisių Teismas konstatavo, kad „dėl susitariančiosios šalies sprendimo išduoti besislapstantį asmenį gali kilti su 3 straipsniu susijusių klausimų ir taip gali atsirasti tokios šalies atsakomybė pagal konvenciją, jeigu įrodoma, kad yra *rimtas pagrindas* manyti, kad jeigu toks asmuo bus išduotas, kils *reali grėsmė*, kad prašymą pateikusioje šalyje toks asmuo bus kankinamas arba patirs nežmonišką arba žeminantį jo orumą elgesį, arba bus taip baudžiamas“[44]. Dėl 6 straipsnio jis pastebėjo: „teisei į teisingą baudžiamosios bylos nagrinėjimą, numatytai 6 straipsnyje, demokratinėje visuomenėje teikiama didelė reikšmė <...>. Teismas neatmeta galimybės, kad sprendime dėl ekstradicijos *išimtiniais atvejais* galėtų būti keliamas klausimas, susijęs su 6 straipsniu, jeigu būtų *iš esmės atsisakyta* besislapstančiam asmeniui užtikrinti teisingą bylos nagrinėjimą prašymą pateikusioje šalyje arba kiltų tokia grėsmė“[45].

38 — Minėta 27 išnašoje.

39 — 43 punktas. Taip pat žr. generalinio advokato Y. Bot išvados byloje *Wolzenburg*, minėtos 33 išnašoje, 148 ir 151 punktus; jo išvados byloje *Mantello*, minėtos 37 išnašoje, 87 bei 88 punktus ir generalinio advokato P. Mengozzi išvados byloje *Lopes da Silva Jorge*, (C-42/11, 2012 m. rugsėjo 5 d. sprendimas) 28 punktą.

40 — Kaip nurodyta šios išvados 30 išnašoje, nemanau, kad šiomis aplinkybėmis skiriasi ekstradicijai ir Europos arešto orderio vykdymo procedūrai taikomi principai.

41 — Nr. 12343/10, 37 punktas.

42 — Nr. 14038/88.

43 — Konvencijos 3 straipsniu draudžiamas kankinimas, nežmoniškas arba žeminantis asmens orumą elgesys ar tokios bausmės.

44 — 91 punktas, išskirta mano.

45 — 113 punktas, išskirta mano.

76. Nors Teisingumo Teismo praktikoje nėra tiesiogiai lygiaverčių teiginių, susijusių su pagrindų sprendimu, panašaus pobūdžio klausimų kilo byloje *N. S. ir kt.*[46], kurioje Teisingumo Teismas turėjo nagrinėti Chartijos 4 straipsnio[47] poveikį nacionalinės valdžios institucijų pareigoms pagal, be kita ko, Reglamentą Nr. 343/2003[48]. Tame reglamente, kaip ir pagrindų sprendime, numatyta asmenų (kalbant apie reglamentą – prieglobsčio prašytojų) perdavimo iš vienos valstybės narės kitai, laikantis nurodytų procedūrų ir terminų, tvarka. Teisingumo Teismas konstatavo, jog „negalima daryti išvados, kad bet koks <...> valstybės narės [kuriai prieglobsčio prašytojas turėtų būti perduotas pagal reglamento nuostatas] padarytas pagrindinės teisės pažeidimas turės įtakos kitų valstybių narių įsipareigojimams gerbti [reglamento] nuostatas“. Jeigu šis kriterijus būtų nustatytas tokio žemo lygio, kiltų grėsmė, kad nebus pasiekti šio teisės akto tikslai. Teisingumo Teismas toliau nurodė, kad: „tam, kad [Europos] Sąjunga ir jos valstybės narės galėtų laikytis įsipareigojimų, susijusių su prieglobsčio prašytojų pagrindinių teisių apsauga, valstybės narės, įskaitant nacionalinius teismus, privalo neperduoti prieglobsčio prašytojo „atsakingai valstybei narei“, kaip tai suprantama pagal Reglamentą Nr. 343/2003, kai *negali nežinoti*, kad *sisteminiai* prieglobsčio procedūros ir prieglobsčio prašytojų priėmimo sąlygų tokioje valstybėje narėje *trūkumai* yra *rimta ir pagrįsta priežastis* manyti, jog prašytojui kils *reali* nežmoniško ar žeminamo elgesio *grėsmė*, kaip tai suprantama pagal Chartijos 4 straipsnį“[49].

77. Apibendrinant galima pasakyti, kad abu teismai pripažįsta, jog pagrindinės teisės gali turėti įtakos teisės aktuose numatytam valstybės narės įsipareigojimui perduoti asmenį kitai valstybei. Dėl konvencijos 3 straipsnio ir atitinkamų Chartijos 4 straipsnio nuostatų jie mano, kad sprendžiama turėtų būti pagal tai, ar yra „rimta ir pagrįsta priežastis manyti“, jog kyla „reali <...> grėsmė“, kad valstybėje, kuriai paprastai turėtų būti perduotas atitinkamas asmuo, bus pažeista nagrinėjama nuostata. Kalbėdamas apie 6 straipsnį Žmogaus Teisių Teismas konstatavo, kad poveikis pareigai perduoti asmenį atsirastų tik „išimtiniais atvejais“ ir jeigu atitinkamam asmeniui būtų „iš esmės atsisakyta [užtikrinti konvencijoje numatytas teises] arba kiltų tokia grėsmė“. Teisingumo Teismas dar nėra priėmęs sprendimo dėl Chartijos 47 ir 48 straipsnių.

78. Kalbėdamas apie ginčijančiam asmeniui tenkančias pareigas Žmogaus Teisių Teismas konstatavo, kad teismas būtinai turi kruopščiai išnagrinėti, ar kyla grėsmė, o reikalingus įrodymus turi pateikti pareiškėjas[50]. Dėl įrodinėjimo reikalavimų, keliamų siekiant pagrįsti atsisakymą perduoti asmenį, Žmogaus Teisių Teismas Sprendime *Garabayev prieš Rusiją* [51] nurodė, kad „vertindamas įrodymus, kuriais ketina pagrįsti sprendimą dėl to, ar buvo pažeistas 3 straipsnis, teismas taiko įrodinėjimo reikalavimą „be pagrįstų abejonių“, tačiau taip pat atsižvelgia į tai, kad tokie įrodymai gali kilti iš vienu metu esančių pakankamai tvirtų, aiškių ir tarpusavyje atitinkančių išvadų arba panašių nepaneigtų faktinių prezumpcijų. Tokiomis aplinkybėmis reikia atsižvelgti į šalių elgesį įrodymų gavimo metu <...>“[52]. Nors tokia pozicija buvo išdėstyta dėl konvencijos 3 straipsnio, negali būti nė kalbos apie didesnių reikalavimų taikymą, kalbant apie 6 straipsnį, nes didesnių reikalavimų paprasčiausia nėra.

79. Ar Teisingumo Teismas turėtų remtis Europos Žmogaus Teisių Teismo išdėstytais kriterijais?

80. Nagrinėjant Europos Žmogaus Teismo praktiką visuomet svarbu prisiminti, kad Chartijos 52 straipsnio 3 dalyje numatyta, jog Sąjungos teisėje gali būti užtikrinama didesnė nei konvencijoje numatyta apsauga.

46 — 2011 m. gruodžio 21 d. sprendimas, sujungtos bylos C-411/10 ir C-493/10, Rink. p. I-13905.

47 — Chartijos 4 straipsnis atitinka konvencijos 3 straipsnį.

48 — 2003 m. vasario 18 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 343/2003, nustatantis valstybės narės, atsakingos už trečiosios šalies piliečio vienoje iš valstybių narių pateikto prieglobsčio prašymo nagrinėjimą, nustatymo kriterijus ir mechanizmus (OL L 50, 2003, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 109).

49 — 82 ir 94 punktai, išskirta mano.

50 — Žr. Sprendimo *Saadi prieš Italiją*, Nr. 37201/06, 128 ir 129 punktus.

51 — Nr. 38411/02.

52 — 76 punktas.

81. Neabejodama pritariu teiginiui, kad vykdančioji valstybė narė turėtų tik išimtiniais atvejais atsisakyti perduoti pagal pagrindų sprendimą prašomą perduoti asmenį. Akivaizdu, kad jeigu būtų galima, sakyčiau, „nuolat“ užginčyti sprendimus dėl asmens perdavimo remiantis teoriniais žmogaus teisių pažeidimais, visiškai nebūtų pasiektas šio sprendimo tikslas. Svarbu neužmiršti, kad kalbama ir apie nukentėjusių nuo nusikaltimų asmenų interesą žinoti, kad jų skriaudikai yra patraukti atsakomybėn [53].

82. Iš to, kas išdėstyta, galima daryti akivaizdžią išvadą, kad atsisakymo kriterijai privalo būti griežti. Tačiau dviem požiūriais nepritariu Europos Žmogaus Teisių teismo praktikai. Pirma, nemanau, kad galiu patarti Teisingumo Teismui taikyti kriterijų, pagal kurį atitinkamas pažeidimas turėtų būti padarytas „iš esmės“. Tokia sąvoka man atrodo pernelyg neaiški, kad ją būtų galima nuosekliai aiškinti visoje Sąjungoje. Buvo išdėstytas pasiūlymas laikyti, jog pažeidimas privalo būti toks esminis, kad dėl jo teisė į teisingą bylos nagrinėjimą būtų visiškai paneigta arba panaikinta [54].

83. Tačiau manau, kad toks reikalavimas (visuomet darant prielaidą, kad jis gali būti aiškiai suprantamas) yra pernelyg griežtas. Pagal vienokį aiškinimą jis reikštų, jog reikalaujama, kad teismo procesas būtų neteisingas visais požiūriais. Tačiau negalima garantuoti, kad per bylos nagrinėjimą, kuris teisingas tik iš dalies, užtikrinamas teisingumas. Verčiau siūlyčiau tinkamu kriterijumi laikyti tai, jog teismo proceso trūkumas arba trūkumai turėtų būti tokie, kad jo teisingumo iš esmės neliktų [55].

84. Antra (dėl įrodinėjimo reikalavimo) manau, kad neteisinga reikalauti pažeidimo galimybę įrodyti „be pagrįstų abejonių“. Toks reikalavimas gali būti tinkamas ir kai kuriose jurisdikcijose taikomas nustatant pareigą, tenkančią prokuratūrai baudžiamajame procese. Juo užtikrinama, kad kaltinamojo neteisėto nuteisimo rizika būtų kuo labiau sumažinta. Tačiau nemanau, kad šis reikalavimas gali būti taikomas šioje byloje. Be to, kiltų grėsmė, kad faktiškai bus neįmanoma įvykdyti juo atitinkamam asmeniui, kuris gali visiškai neturėti lėšų ir būti priverstas savo teises ginti kliaudamasis valstybės pagalba, nustatytos pareigos.

85. Tačiau reikia ir kažko daugiau nei vien prielaidų apie galimą neteisingumą. Jeigu sprendimą priimanti institucija neturi vykdyti Europos arešto orderio remdamasi tuo, kad kyla reali prašomo perduoti asmens teisių pažeidimo grėsmė, nepakanka vien tokiam asmeniui kylančių abstrakčių abejonių. Siūlau laikyti, kad prašomas perduoti asmuo privalo įtikinti sprendimą priimančią instituciją, kad jo prieštaravimai dėl perdavimo iš esmės yra pagrįsti [56].

86. Pirma pateiktoje analizėje kalbėjau apie poveikį, kurį sprendimui perduoti asmenį kitai valstybei narei gali turėti asmens pagrindinių teisių *pažeidimas ateityje*. Būtent šioje srityje galima rasti labiausiai susijusių Žmogaus Teisių Teismo ir Teisingumo Teismo pastabų. Dabar pagrindinį dėmesį skirsiu jau *padaryto pažeidimo* poveikiui.

87. Man atrodo, kad pagrindiniai aspektai lieka tie patys.

88. Pirmiausia reiktų pažymėti, kad atsisakymo perduoti prašomą perduoti asmenį „nusižengusiai“ valstybei narei negalima pateisinti pataisomais pažeidimais. Tokie pažeidimai negali būti laikomi svarbesniais už tikslus, susijusius su greitu ir efektyviu teisingumo vykdymu, kuriuos skatinama įgyvendinti remiantis Pagrindų direktyva. Žmogaus Teisių Teismas yra ne kartą konstatavęs, kad

53 — Žr. 40 punktą.

54 — Žr. teisėjų N. Bratza, G. Bonello ir J. Hedigan bendros atskirosios nuomonės, pateiktos Žmogaus Teisių Teismo sprendime *Mamatkulov ir Askarov prieš Turkiją*, Nr. 46827/99 ir 46951/99, 14 punktą.

55 — Tokį požiūrį taikė, pavyzdžiui, lordas N. Phillips *House of Lords* pasakytos kalbos byloje *RB (Alžyras) ir kt. prieš Secretary of State for the Home Department* (žr. http://www.publications.parliament.uk/pa/ld200809/ldjudgmt/jd090218/rbalge-1.htm) 136 punkte.

56 — Per posėdį Teisingumo Teismas paprašė C. V. Radu advokato konkrečiai nurodyti, kokius pagrindinių teisių pažeidimus jis turi omenyje. Atvirai kalbant, asmeniškai man jo atsakymas nepasirodė labai informatyvus.

sprendžiant, ar įrodytas konvencijos 6 straipsnio pažeidimas, būtina išsiaiškinti, „ar visas procesas <...> buvo teisingas“ [57]. Žinoma, asmeniui neužkertamas kelias pagal atitinkamus ES arba nacionalinės teisės principus arba, atsižvelgiant į aplinkybes, pagal konvencijos 41 straipsnį reikalauti atlyginti dėl pažeidimo atsiradusią žalą.

89. Galima daryti išvadą, kad reikšmingi gali būti laikomi tik tokie pažeidimai, dėl kurių teismo procesas iš esmės tampa neteisingas (83 punkte nurodytas kriterijus). Tačiau tam, kad taip būtų kalbant apie jau padarytą pažeidimą, *turi būti įrodyta arba kad jo poveikis (jeigu jis jau pasibaigęs) pats savaime yra toks, kad teisingai išnagrinėti bylą neįmanoma, arba kad jeigu jo buvęs poveikis tęstųsi, jo padariniai būtų tokie patys*.

90. Norėčiau tai iliustruoti dviem pavyzdžiais. Pagal pirmąjį pavyzdį prašomas perduoti asmuo išduodančiojoje valstybėje narėje kaltinamas žmogžudyste. Išduodamas Europos arešto orderis dėl jo perdavimo į tą valstybę narę iš vykdančiosios valstybės narės. Tačiau prieš tai pirmosios valstybės narės kompetentingos valdžios institucijos nurodo sunaikinti įrodymus – paimtus mirusiojo kraujo mėginius – kurie, prašomo perduoti asmens nuomone, yra pagrindinis jo nekaltumo įrodymas. Prašomas perduoti asmuo per advokatą yra kreipęsis į išduodančiąją valstybę narę dėl mėginių išsaugojimo, kad jie galėtų būti panaudoti kaip įrodymai per jo bylos nagrinėjimą. Nekyla jokių abejonių, kad sprendimas sunaikinti mėginius buvo neteisingas ir juo pažeistos prašomo perduoti asmens žmogaus teisės. Nėra jokių kitų daiktinių įrodymų, kuriais remiantis būtų galima įrodyti jo nekaltumą. Manau, kad tokiu atveju vykdančiosios teisminės institucijos neabejotinai turėtų atsisakyti vykdyti orderį. Pagal antrąjį pavyzdį aplinkybės yra tokios pačios, išskyrus tai, kad 6 straipsnis tariamai buvo pažeistas, kai prašomam perduoti asmeniui nebuvo įteiktas pranešimas apie ketinimą jam iškelti baudžiamąją bylą. Toks pažeidimas gali būti ištaisytas ir negali būti nė kalbos apie tai, kad remiantis juo galima pateisinti atsisakymą vykdyti orderį.

91. Galima būtų teigti, kad daugelis tariamų pažeidimų atvejų būtų ne tokie aiškūs kaip mano nurodyti du kraštutiniai pavyzdžiai. Tai tiesa. Nesiūlau toliau gilintis į šį klausimą, nes manau, kad jį kiekvienoje byloje turi spręsti nacionaliniai teismai. Neįmanoma nustatyti griežtai apibrėžtų taisyklių.

92. Norint išsamiai atsakyti į nacionalinio teismo klausimą, būtina išnagrinėti konvencijos 5 straipsnį ir Chartijos 6 straipsnį. Šiuo požiūriu man sunku suprasti, kad pažeidimas, padarytas prieš perduodant prašomą asmenį išduodančiajai valstybei narei, *nebūtų* ištaisytas. Negalima visiškai atmesti tokios galimybės, bent jau teorinės, nors Teisingumo Teismui toks klausimas nepateiktas. Apskritai manau, kad taikomi tokie patys principai kaip ir kalbant apie konvencijos 6 straipsnį.

93. Šioje byloje nustatyti, ar pagrindinių teisių pažeidimų, kuriais skundžiasi C. V. Radu, pakanka, kad jais remiantis būtų galima pateisinti atsisakymą vykdyti pagrindinėje byloje ginčijamus Europos arešto orderius, turi nacionalinis teismas, taikydamas pirma išdėstytus principus.

94. Per posėdį C. V. Radu advokatas užsiminė, kad pagrindinėje byloje gali būti ginčijami procesiniai veiksmai, kuriuos atlikus išduotas Europos arešto orderis. Siekdama tinkamai išnagrinėti šį klausimą, pateikčiau tokias su juo susijusias pastabas.

95. Visų pirma, vykdančioji teisminė institucija gali atsisakyti vykdyti Europos arešto orderį ne tik tais atvejais, kai kyla klausimų dėl grubių žmogaus teisių pažeidimų arba dėl privalomo arba neprivalomo nevykdymo pagrindų, numatytų atitinkamai pagrindų sprendimo 3 ir 4 straipsniuose. Ji gali atsisakyti, ir jeigu įrodoma, kad buvo pažeistas esminis procesinis reikalavimas, susijęs su orderio išdavimu. Pavyzdžiui, jeigu būtų aiškiai nustatyta, kad Europos arešto orderyje nebuvo tinkamų nacionalinio arešto orderio įrodymų, kaip numatyta sprendimo 8 straipsnio 1 dalies c punkte (pavyzdžiui, dėl to,

57 — Žr., be kita ko, Sprendimo *Bernard prieš Prancūziją*, Nr. 22885/93, 37 punktą.

kad pastarasis orderis negaliojo dėl procesinių priežasčių, numatytų išduodančiosios valstybės narės teisėje), manyčiau, kad toks orderis neturėtų būti vykdomas. Prašomiems perduoti asmenims pagal pagrindų sprendimo 11–23 straipsnius suteikiamomis teisėmis sudaromos didelės galimybės kelti tokio pobūdžio klausimus prieš orderio įvykdymą.

96. Antra, pagrindų sprendimu nesiekiama suderinti valstybių narių įstatymų, susijusių su arešto orderio įteikimo asmeniui, įtariamam nusikalstama veika arba nuteistam už tokią veiką, pagrindais ir tvarka. Sprendime įtvirtintas abipusio pasitikėjimo principas neišvengiamai reiškia, kad kiekviena valstybė narė pripažįsta kitų valstybių narių baudžiamąją teisę [58].

97. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į ketvirtąjį klausimą reikėtų atsakyti taip, kad Europos arešto orderį vykdančios valstybės kompetentinga teisminė institucija gali atmesti prašymą perduoti asmenį ir taip nepažeisti steigimo sutartyse nustatytų pareigų bei kitų Bendrijos teisės nuostatų, jeigu įrodoma, kad buvo pažeistos arba vykdant (įvykdžius) perdavimą bus pažeistos prašomo perduoti asmens žmogaus teisės. Tačiau toks atsisakymas atitinka reikalavimus tik esant išskirtinėms aplinkybėms. Su konvencijos 5 bei 6 straipsniais ir (arba) Chartijos 6, 47 bei 48 straipsniais susijusiais atvejais atitinkamas pažeidimas turi būti toks, kad procesas iš esmės taptų neteisingas. Asmuo, teigiantis, kad buvo padarytas pažeidimas, privalo įtikinti sprendimą priimančią instituciją, kad jo prieštaravimai iš esmės yra pagrįsti. Tokių prieštaravimų negalima pagrįsti praeityje padarytais pažeidimais, kuriuos galima ištaisyti.

Penktasis klausimas

98. Šiuo klausimu nacionalinis teismas klausia, ar vykdančioji valstybė narė gali atsisakyti vykdyti Europos arešto orderį, remdamasi tuo, kad išduodančioji valstybė narė neperkėlė pagrindų sprendimo į nacionalinę teisę arba jį perkėlė netinkamai.

99. Šiuo klausimu pagal nusistovėjusią Teisingumo Teismo praktiką viena valstybė narė neturi teisės pateisinti ES teisės nevykdymo remdamasi tuo, kad kita valstybė narė tariamai neįvykdė tokių pačių arba panašių įsipareigojimų [59].

100. Tai reikštų, kad akivaizdu, jog į ši klausimą reikia atsakyti neigiamai.

101. Ar toks požiūris keistųsi atsižvelgiant į nacionalinio teismo pabrėžiamą abipusiškumo klausimą? Panašu, kad šis klausimas yra nagrinėjamas pagrindinėje byloje [60], nes C. V. Radu atstovas nurodo, kad Vokietijos teisėje pagrindų sprendimas nėra tinkamai įgyvendinamas.

102. 2005 m. Vokietijos Konstitucinis Teismas iš tiesų nusprendė, kad nacionalinės teisės aktas, kuriuo įgyvendinamas sprendimas, prieštarauja Konstitucijai, todėl negalioja [61]. Tačiau, kaip suprantu ir kaip per posėdį patvirtino Vokietija, 2006 m. buvo priimtas naujas teisės aktas, kuriuo padėtis ištaisyta.

103. Pridurčiau dar kai ką. Per posėdį Vokietijos atstovė rėmėsi pavogtos žąsies pavyzdžiu. Jos manymu, jeigu tos valstybės narės būtų prašoma įvykdyti Europos arešto orderį, susijusį su tokiu nusikaltimu, ir pagal išduodančiojoje valstybėje narėje priimtą nuosprendį būtų skirta šešerių metų bausmė, būtų atsisakyta vykdyti tokį arešto orderį. Jos nuomone, toks atsisakymas būtų pateisinamas remiantis proporcingumo doktrina, ir ji Teisingumo Teismui nurodė Chartijos 49 straipsnio 3 dalį, pagal kurią „bausmės griežtumas turi atitikti padarytą nusikalstamą veiką“. Teisingumo Teismas dar

58 — Šiuo klausimu žr. 2003 m. vasario 11 d. Sprendimo *Gözütok ir Brügge*, sujungtos bylos C-187/01 ir C-385/01, Rink. p. I-1345, 32 ir 33 punktus.

59 — Šiuo klausimu žr., be kita ko, 1979 m. rugsėjo 25 d. Sprendimo *Komisija prieš Prancūziją*, 232/78, Rink. p. 2729, 9 punktą.

60 — Žr. 19 ir 23 punktus.

61 — Žr. 19 punktą ir 5 išnašą.

nėra sprendęs šios nuostatos aiškinimo klausimo. Kalbant apie konvenciją, Žmogaus Teisių Teismas yra konstatavęs, kad nors iš esmės tinkamų bausmių klausimai nepatenka į konvencijos taikymo sritį, bausmė, kuri yra „labai neproporcinga“, galėtų būti laikoma netinkamu elgesiu, prieštaraujančiu 3 straipsniui, tačiau šis kriterijus įvykdomas tik „retais ir specifiniais atvejais“ [62]. Būtų įdomu paanalizuoti, kaip turėtų būti aiškinama Chartijos 49 straipsnio 3 dalis atsižvelgiant į Žmogaus Teisių Teismo pateiktą konvencijos 3 straipsnio nuostatų aiškinimą. Tačiau neketinu nagrinėti šio klausimo dėl paprastos priežasties – šioje byloje jis nekyla. Net jeigu sakytume, kad toks Vokietijos vykdančiųjų teisminių institucijų požiūris *reikštų*, kad ta valstybė narė neįvykdė įsipareigojimų pagal pagrindų sprendimą, kalbant apie penktąjį klausimą, juo nebūtų galima pateisinti vykdančiosios valstybės narės atsisakymo vykdyti Vokietijoje išduotą Europos arešto orderį.

104. Todėl į penktąjį klausimą reikėtų atsakyti taip, kad Europos arešto orderį vykdančios valstybės kompetentinga teisminė institucija negali atmesti prašymo perduoti asmenį nepažeisdama steigimo sutartyse ir kitose ES teisės nuostatose įtvirtintų įsipareigojimų, remdamasi tuo, kad Europos arešto orderį išdavusi valstybė neperkėlė pagrindų sprendimo į nacionalinę teisę arba jį perkėlė nevisiškai ar netinkamai.

Šeštasis klausimas

105. Šiuo klausimu nacionalinis teismas siekia išsiaiškinti, ar tam tikros nacionalinės teisės nuostatos yra suderinamos su konvencija ir Chartija ir ar jomis pagrindų sprendimas buvo tinkamai perkeltas į nacionalinę teisę.

106. Pagal nusistovėjusią teismų praktiką Teisingumo Teismas negali SESV 267 straipsnyje numatyta tvarka nustatyti, ar nacionalinės teisės nuostatos yra suderinamos su ES teise [63]. Nors Teisingumo Teismas, nukrypdamas nuo šios taisyklės, gali būti kompetentingas nacionaliniam teismui nurodyti ES teisės aiškinimo kriterijus, kurie pastarajam teismui padėtų įvertinti tokių nuostatų suderinamumą, nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą nacionalinio teismo pateiktos informacijos nepakanka, kad Teisingumo Teismas galėtų tai padaryti šioje byloje [64].

107. Todėl šeštasis klausimas yra nepriimtinas.

Išvada

108. Atsižvelgdama į visa tai, kas išdėstyta, Teisingumo Teismui siūlau į *Curtea de Apel Constanța* pateiktus prejudicinius klausimus atsakyti taip:

1. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos nuostatos, įskaitant jos 48 ir 52 straipsnius, yra Sąjungos pirminės teisės dalis. Pagrindinės teisės, kurios garantuojamos pagal Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvenciją, įskaitant teises, numatytas konvencijos 5 straipsnio 1, 3 bei 4 dalyse ir 6 straipsnyje, yra bendrieji Sąjungos teisės principai.

2. Laisvės atėmimas ir prašomo perduoti asmens perdavimas be sutikimo per Europos arešto orderio vykdymo procedūrą yra asmens teisės į laisvę, numatytos konvencijos 5 straipsnyje ir Chartijos 6 straipsnyje, apribojimas. Paprastai toks apribojimas pateisinamas kaip „būtinas demokratinėje visuomenėje“ remiantis konvencijos 5 straipsnio 1 dalies f punktu. Vis dėlto sulaikymas pagal 5 straipsnio 1 dalies f punktą negali būti savavališkas. Kad sulaikymas nebūtų

62 — Žr. Sprendimo *Vinter ir kt. prieš Jungtinę Karalystę*, Nr. 66069/09, 130/10 ir 3096/10, 89 punktą.

63 — Žr., be kita ko, 2011 m. sausio 27 d. Sprendimo *Vandoorne*, C-489/09, Rink. p. I-225, 25 punktą ir jame nurodytą teismų praktiką.

64 — Komisija pastabose pažymi, kad 2011 m. ataskaitoje nurodyta, jog Rumunija teisingai perkėlė pagrindų sprendimo nuostatas, susijusias su šia byla. Toks teiginys dėl akivaizdžių priežasčių tegali būti rekomendacinio pobūdžio.

savavališkas, jis turi būti vykdomas gera valia; jis turi būti glaudžiai susijęs su sulaikymo pagrindu, kuriuo remiasi vykdančioji teisminė institucija; sulaikymo vieta ir sąlygos turėtų būti tinkamos; o sulaikymo trukmė neturėtų būti ilgesnė nei pagrįstai būtina siekiant numatyto tikslo. Chartijos 6 straipsnis turi būti aiškinamas taip pat kaip konvencijos 5 straipsnio 1 dalis.

3. Europos arešto orderį vykdančios valstybės narės kompetentinga teisminė institucija gali atmesti prašymą perduoti asmenį nepažeisdama steigimo sutartyse ir kitose Europos Sąjungos teisės nuostatose numatytų įsipareigojimų, jeigu įrodoma, kad pažeistos prašomo perduoti asmens žmogaus teisės arba jos bus pažeistos vykdant perdavimo procedūrą arba po jos. Tačiau toks atsisakymas atitinka reikalavimus tik išskirtinėmis aplinkybėmis. Su konvencijos 5 bei 6 straipsniais ir (arba) Chartijos 6, 47 bei 48 straipsniais susijusiais atvejais pažeidimas turi būti toks, kad procesas iš esmės taptų neteisingas. Asmuo, teigiantis, kad buvo padarytas pažeidimas, privalo įtikinti sprendimą priimančią instituciją, kad jo prieštaravimai iš esmės pagrįsti. Tokių prieštaravimų negalima grįsti praeityje padarytais pažeidimais, kuriuos galima ištaisyti.

4. Europos arešto orderį vykdančios valstybės kompetentinga teisminė institucija negali atmesti prašymo perduoti asmenį nepažeisdama steigimo sutartyse ir kitose Europos Sąjungos teisės nuostatose įtvirtintų įsipareigojimų, remdamasi tuo, kad Europos arešto orderį išdavusi valstybė neperkėlė pagrindų sprendimo į nacionalinę teisę arba jį perkėlė nevisiškai ar netinkamai.